

Un exemple dels conflictes econòmics de les poblacions segarrenques al segle XVI i la implicació de la família Çanou

Josep M. Planes i Closa

Historiador

Remenant la documentació corresponent a l'any 1696 d'un notari de Tàrrega, vaig localitzar una concòrdia feta entre una sèrie de poblacions segarrenques, que actuaven conjuntament per estar agrupades en l'anomenada vegueria de Segarra, i una família que residia a Tàrrega. El tema tenia a veure amb un antic censal que havia originat una important problemàtica i un llarg contenciós judicial. El fet que la família implicada en aquella concòrdia estigués instal·lada a Tàrrega explica que fos un notari d'aquesta vila qui enregistrés els acords, tot i que la reunió es va celebrar en una masia del terme de Castellfollit de Riubregós. El document, de considerable extensió, ofereix un resum de les disputes generades per aquell antic censal i conté bones informacions sobre les poblacions segarrenques afectades per aquestes problemàtiques.¹ A més, la família que protagonitzà aquella concòrdia, tot i residir a Tàrrega, provenia també de la Segarra, i d'altra banda jo mateix havia recollit diverses dades sobre la seva particular història. Per totes aquestes raons, em va semblar interessant divulgar el document en qüestió, complementat amb una sèrie de referències puntuals, perquè tot plegat ajudarà a conèixer una mica millor la situació de les terres segarrenques en un segle tan complex com va ser el XVII.

¹ Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC en endavant), Fons Notarial (FN en endavant), Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1695-1696*, fs. 240-245.

La vegueria de Segarra i els seus problemes a mitjan i final sis-cents

Durant els segles XVI i XVII, i àdhuc posteriorment, al centre i nord-est de l'actual comarca de la Segarra i a l'anomenada Segarra calafina va existir una petita vegueria que rebia el nom de vegueria de Segarra. Estava formada per una quinzena de poblacions més diverses masies, i pivotava al voltant de les viles de Torà i Calaf. Es tractava d'una vegueria diferent de la vegueria de Cervera i de la sotsvegueria de Prats de Rei. Poc coneguda o ignorada pels historiadors, actualment comença a rebre atenció.² Les poblacions que la integraven (repartides entre les actuals comarques de la Segarra i l'Anoia) tenien el tret comú de pertànyer senyorialment al duc de Cardona, per la qual cosa es pot parlar d'una vegueria d'orígens i característiques baronials; a les acaballes del segle XVIII, totes aquestes poblacions encara eren del mateix duc de Cardona (aleshores també duc de Medinaceli).³ Eren tan sols una part, i no la més important, de les extenses possessions que aquella gran casa nobiliària tenia a Catalunya.

Ordenades alfabèticament, i indicant entre parèntesi la comarca a la qual pertanyen avui dia, aquestes poblacions de la vegueria de Segarra eren:

l'Aguda de Torà (la Segarra)
 Calaf (l'Anoia)
 Calonge (l'Anoia)
 Castellfolit de Riubregós (l'Anoia)
 Coletes (l'Anoia)
 Ferran (la Segarra)
 Fontanet (la Segarra)
 Ivorra (la Segarra)

² Moltes referències a COBERÓ, Jaume: *Història civil i religiosa de la vila de Torà*, Torà, autor-editor, 1982, pàgs. 38, 41-42, 54, 56, 60-65, 79-80, 85, 94, 103, 116, 118-119, 123, 126, 150, 205 i 336. BURGUEÑO, Jesús: «La dialèctica entre comarca popular i comarca administrativa: Segarra i Urgell», *La Segarra i l'Urgell, tan a prop i tan lluny*, Hostafrancs, Fundació Jordi Cases i Llebot, 2000, ps. 15-16.

³ BERTRAN, Prim: «Els senyors jurisdiccional i els càrrecs dels municipis de les terres de Lleida a les acaballes del regnat de Carles III» (1785), *Miscel·lània Les Terres de Lleida al segle XVIII*, Lleida, IEI, 1986, ps. 108, 109, 110, 111, 113 i 114. TORRAS, Josep M.: «Inventari de les jurisdiccions senyorials a la comarca de l'Anoia en els segles moderns», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, núm. 12, 1992, ps. 48, 49, 50, 55, 57, 69 i 70. PLANES, Ramon: «Un «Compendio del estado en que se hallan las propiedades temporales de la mensa episcopal de Solsona» (s. XVIII)», *Miscel·lània Les Terres de Lleida al segle XVIII*, Lleida, IEI, 1986, pàg. 356. COBERÓ, op. cit., ps. 323-324.

Mirambell (l'Anoia)
 la Molsosa (el Solsonès)
 Montfalcó Murallat, dit també Montfalcó del Duc (la Segarra)
 Pujalt (l'Anoia)
 Tarroja (la Segarra)
 Torà (la Segarra)
 Vicfred (la Segarra)

Es tractava de poblacions majoritàriament petites i molt properes les unes a les altres, situades a la zona de contacte entre l'Alta Segarra, la Segarra calafina i la Segarra solsonenca. La població que feia les funcions de capital era Torà, vila on residia (teòricament, al castell) el governador de la vegueria, que era de fet un governador baronial. Coneixem els noms d'alguns d'aquests veguers-governadors del segle XVII: Joan Roger de Flor, Francesc Sabater, Ramon de Copons, Francesc de Llúria, Àngel de Pas, Jeroni de Montagut, Gaspar Oliva, Jaume de Salavert, Pere Teixidor.⁴

L'indret de Coletes no era de fet un poble, sinó una masia. Es trobava entre Pujalt, Ferran i Castellfollit de Riubregós (terme al qual pertanyia). En l'època en què Torà fou cap de la vegueria de Segarra, aquesta casa fou utilitzada per celebrar-hi les reunions del consell de tota la vegueria, donat que es trobava més o menys al centre geogràfic d'aquell territori.⁵ No s'ha de confondre aquesta Coletes amb una altra masia del mateix nom, situada al Solsonès, al terme de Torredenegó, i que era una gran casa amb torre d'origen medieval (segle XII).⁶

La vegueria de Segarra va patir molt durant la guerra dels Segadors. El

⁴ Jaume de Salavert fou nomenat governador de Cardona i de la vegueria de Segarra pels francesos en plena guerra dels Segadors. A Torà no el van acceptar, perquè residiria a Cardona i això era contrari als privilegis que tenia la vila. Tres quarts del mateix passà amb Pere Teixidor, que va ser nomenat a inicis de l'any 1660: el consell municipal de la vila de Torà no el va acceptar perquè en Teixidor no residia a Torà, i hi havia de residir segons el privilegi concedit pel duc de Cardona l'any 1593, que establia que el seu governador havia d'habitar al castell o en una casa de Torà. Això provocà tensions entre la vila i el que podríem considerar representant personal o assessor jurídic del duc a la zona, que l'any 1660 era el doctor Gaspar Galcerà Oliva, un individu que residia a Torà i que en concret tenia el càrrec d'assessor i comissari general de la vegueria de Segarra (diferent del càrrec de governador). Com que a Torà no volien jurar obediència al Teixidor, el comissari general Oliva va posar penes als cònsols i consellers de la vila, i aquests van sol·licitar al duc de Cardona que fes complir el privilegi de 1593 i que anul·lés les penes imposades. Per cert, que l'any 1651 el càrrec d'assessor general del ducat de Cardona a Catalunya el tenia Pere Joan Rossell, doctor de l'Audiència. Coberó, *op. cit.*, ps. 61-62, 79, 103, 119, 123 i 205.

⁵ COBERÓ, *op. cit.*, ps. 63, 119, 128 i 131. L'any 1675, Coletes era propietat de Miquel de Sabater, però vint-i-vuit anys enrere, el 1647, el seu amo era Josep Coletes.

⁶ BACH, Antoni: *Masies del Solsonès*, Solsona, Consell Comarcal del Solsonès, 1995, ps. 89 i 96.

ducat de Cardona fou confiscat pels francesos, que van dur a terme un ferri control i múltiples exigències sobre les poblacions que en depenien. Atorgaren el títol de duc de Cardona al famós Philippe de La Mothe-Houdancourt, que ja era comte de La Mothe i mariscal de França. El seu procurador general al ducat fou Pierre Joubert, l'home que de fet controlà i terroritzà la vegueria, en nom del seu senyor. Torà i tota la vegueria hagueren de fer crescuts pagaments, que pujaren a molts milers de lliures. Per fer front a aquella sagnia, i a més tenint en compte la situació de crisi econòmica que va portar la guerra, les poblacions de la vegueria de Segarra van acudir a la solució universal d'aquell període: endeutar-se a base de crear censals en contra seva. Aquests censals s'haurien creat tant amb particulars de la comarca com amb institucions religioses importants del país. Un d'ells, per exemple, era ben destacat, de 2.000 lliures de preu i 100 lliures de pensió anual, i es pagava a la Inquisició de Catalunya; la quitació d'aquest censal seria precisament la causa de tots els problemes futurs que hem d'analitzar en aquest treball. Un altre censal era de 140 lliures i es pagava a Montserrat; fou redimit l'any 1651. El receptor de la vegueria de Segarra per recollir i administrar tots els diners, fer els pagaments exigits per *Monsieur Joubert* i lluir els censals era Joan Sala, un botiguer de roba toranès.⁷

La concòrdia de l'any 1696 recorda que aquest Joan Sala havia estat escollit receptor dels diners i emoluments de les universitats de la vegueria l'any 1650. No sols això: també precisa que hi va haver sis persones que van sortir fiadores (fermances) del dit Joan Sala; aquestes sis persones eren:

- Anton Xambó, de Torà;
- Joan Agramunt (el menor), de Calaf;
- Magí (??) Massart;
- Ramon Solà;
- Francesc Tristany;
- Adrià Barber (?).

El primer d'aquests fiadors, Anton Xambó, tingué càrrecs a Torà; fou cònsol de la vila el 1647.⁸ De manera especial, cal parar esment al segon fiador, el calafí Joan Agramunt, perquè fou per ell (encara que de manera totalment indirecta) que es van produir posteriorment les principals problemàtiques.⁹ Quant

⁷ COBERÓ, *op. cit.*, ps. 117-120 i 130.

⁸ COBERÓ, *op. cit.*, ps. 63 i 349. L'any 1665, un dels cònsols toranesos era un tal Joan Xambó. *Ibid.*, pàg. 329.

⁹ Els Agramunt de Calaf, família important a la zona, van tenir una considerable relació amb la vila de

al cinquè fiador, Francesc Tristany, ignorem si era de la família que tingué habitualment la castlania d'Ivorra al segle XVII, i que també va vincular-se a Torà.¹⁰

Fou en aquest ambient d'urgències i crisi que es produí la quitació precipitada de l'important censal de la Inquisició, que s'havia creat per fer front a les necessitats econòmiques de la vegueria. El va quitar de pròpia iniciativa el dit Joan Sala, sembla que sense buscar l'aquiescència dels representants de les poblacions afectades («motu proprio y sens orde de dites universitats excedint al poder te dit exactor», assenyala el document). El botiguer va dipositar a la taula de canvi de Manresa 2.000 lliures, «o altra mes sarta cantitat», a favor dels inquisidors del Principat, en concepte de quitació del censal esmentat. El problema, però, va ser que el Joan Sala no va fer registrar aquest ingrés o dipòsit al receptor del Tribunal de la Inquisició, sinó que es va accontentar amb la nota que li van fer els inquisidors que aleshores hi havia. Com que no es va localitzar la partida degudament enregistrada, la Inquisició, no sabem si de bona o de mala fe, no va voler acceptar que s'hagués produït aquell dipòsit i va al·legar que el censal no havia quedat lluit, de manera que va continuar exigint-ne les pensions a les universitats afectades.

El tema es va embolicar. Com que les poblacions de la vegueria de Segarra es negaren a seguir pagant aquell censal, la Inquisició va mirar d'agafar-los llurs patrimonis i fonts d'ingressos (o, com diu el document, fer una «rigida

Tàrraga durant els segles XV i XVI. PLANES, Josep M.: «Primer esborrany sobre la història d'una família targarina dels segles XV-XVII: els Ponces», *Urtx*, núm. 4, 1992, ps. 91 i 96. A més, en aquelles èpoques hi hagué a la mateixa Tàrraga una família que portava el cognom Agramunt, i que fou bastant destacada a escala local. També van tenir una bona relació amb Cervera, com a mínim durant el segle XVII. Així, el 28 de febrer de 1654, Caterina Agramunt, donzella resident a Cervera però natural de Calaf, va designar procurador seu Joan Bru, mercader de Cervera; aquest hauria de prendre possessió de l'heretat i béns que van ser del difunt Ramon Agramunt, son germà, prevere i prior de l'església col·legiata de Calaf; en concret, es parla d'unes quantes peces de roba de lli i d'alguns coberts de plata, tot llegat en testament. AHCC, FN, Cervera, N 1 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1654*, fs. 49v.-51v. Foren testimonis Joan Molner, sastre, i Pere Mingot, pagès, de Cervera.

¹⁰ COBERÓ, *op. cit.*, ps. 131, 194 i 299. *Gran geografia comarcal de Catalunya*, volum 9, *La Segarra, l'Urgell i la Conca de Barberà*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, 1983, ps. 116 i 135. GARGANTÉ, Maria / MANTECA, Fermí / OLIVA, Jordi: *Inventari del patrimoni arqueològic, arquitectònic i artístic de la Segarra. III. Ivorra*, Hostafrancs, Fundació Jordi Cases i Llebot, 2001, pàg. 65. De fet, a Ivorra hi havia més d'una família Tristany; potser el Francesc pertanyia a una de les que no tenia l'estatus nobiliari. Els ivorrencs amb cognom Tristany apareixen sovint a la documentació del segle XVII. Per exemple, un sastre d'Ivorra anomenat Bernat Tristany es va casar a Tàrraga el 29 de juny de 1629; no apareixen consignats els noms dels seus pares (que ja eren difunts); va esposar Isabel Escarrer, filla de Vicent Escarrer, sastre de Tàrraga, i vídua de Genís Campullo, que també havia estat sastre. Arxiu Parroquial de Tàrraga (APT en endavant), *Llibre d'òbits-casaments-confirmacions-notes parroquials diverses 1605-1666*, f. 45v.

execussio en los bens y emolumentos de aquellas»). Les poblacions de la vegueria van entaular plet a l'Audiència contra la Inquisició catalana, tant pel tema del censal i del polèmic dipòsit com pel tema de les despeses ocasionades per les actuacions coercitives del Tribunal. No hi ha constància que de moment les poblacions de la vegueria haguessin exigit responsabilitats o compensacions al botiguer Joan Sala i/o als seus fiadors.

No resultarà sobrer indicar que en aquelles dècades centrals del segle XVII la Inquisició era molt present a la vegueria de Segarra i, en general, a tota la comarca, i no tan sols per temes censalistes. Entre 1632 i 1663 actuaren dos comissaris inquisitorials al districte de Cervera, el prevere i doctor en Teologia Simó Vicent i el prevere Macià Bergadà. Foren sancionats delictes de paraules, proposicions, blasfèmies i sexualitat a Cervera, Guissona, Calaf, Ivorra, Sanaüja, Torà, Granyena, Riber i Verdú. Es troben documentats familiars de la Inquisició a Pujalt (Baltasar Botines, 1633; Pere Bergues, 1635), Sedó (1634), Pallerols (1636), Concabella (1663), Granyena (1632, 1634, 1637, 1656), Cervera (1645), l'Aranyó (1633), l'Ametlla (1648), la Guàrdia Lada (1634, 1657), Sant Pere dels Arquells (1632), Civit (1632), Portell (1647, 1652), Talavera (1632, 1633). Més endavant, l'any 1688, a Torrefeta un pastor d'origen francès, Josep Silvestre Oliveros, va patir un procés inquisitorial acusat de ser luterà; fou condemnat a assots i a tres anys de galeres.¹¹ Per tant, la Inquisició era ben present en les vides dels segarrencs siscentistes.

El plet que la vegueria de Segarra entaulà pel censal de la Inquisició es va allargar «molts anys», sense que de moment tinguem més precisions al respecte. Mentrestant, Joan Sala i els seus sis fiadors van anar morint. Finalment, potser en els anys setanta o ja durant els anys vuitanta, l'Audiència va dictar sentència, la qual fou favorable a la Inquisició, perquè el dipòsit fou declarat nul i les universitats afectades foren condemnades a pagar al Tribunal totes les pensions del censal que havien quedat endarrerides i les que en el futur vinguessin, a més de totes les despeses de la causa.

Aleshores les universitats de la vegueria de Segarra van girar els ulls cap als hereus i successors dels difunts Joan Sala i fiadors d'aquest. I, de cop i volta, la família que concità tot l'interès en aquesta qüestió fou la dels Çanou, uns ciutadans honrats que estaven instal·lats a Tàrraga. Un integrant d'aquesta

¹¹ MIRÓ, Ramon: «La Inquisició, del testimoni a l'acció, la moderació i l'abús», *Miscel·lània d'Estudis*, núm. 13 dels *Quaderns de «El Pregoner d'Urgell»*, 2000, ps. 23-27 i 31.

família s'havia casat temps enrere amb Francesca Agramunt, filla i hereva universal del difunt Joan Agramunt (el menor), un dels fiadors de Joan Sala. Aquesta Francesca Agramunt havia mort jove (en concret, l'any 1681), raó per la qual els Çanou havien passat a posseir tot el patrimoni i béns dels Agramunt de Calaf. Les universitats de la vegueria de Segarra exigiren que aquests Çanou, juntament amb els successors del botiguer Sala i dels altres fiadors, paguessin tots els diners del polèmic dipòsit que finalment no havia estat reconegut i les altres quantitats reclamades per la Inquisició. Òbviament, els Çanou i els altres successors implicats (els noms dels quals en cap moment no són especificats al document que treballem) es negaren a pagar, de manera que es va entaular una nova causa, en aquesta ocasió entre les universitats d'una banda i els Çanou i els altres successors de l'altra.

La sentència d'aquella segona causa va ser favorable a les poblacions de la vegueria. Els Çanou i els altres successors foren condemnats a refer o donar a les universitats tot el que aquestes haguessin pagat o estiguessin obligades a pagar a la Inquisició per culpa del censal de la discòrdia. Si no ho feien així, haurien de traspasar a favor de les dites universitats les heretats i béns que haguessin rebut dels difunts Joan Sala i fiadors (en el cas dels Çanou, el patrimoni Agramunt aportat per la pubilla d'aquesta casa).

No sabem si les altres persones implicades acataren aquesta sentència. En tot cas, els Çanou targarins no la van acatar. Per tant, les universitats de la vegueria de Segarra van fer embargaments de béns, rèdits i emoluments relacionats amb l'antiga família Agramunt. En lloc d'oposar-se frontalment a aquests embargaments, l'estratègia que els Çanou empraren aleshores fou de caire alternatiu. Al·legant que els béns rebuts dels Agramunt estaven gravats per molts deutes, els Çanou reclamaren que ells tenien crèdits sobre els rendiments d'aquells béns Agramunt i que els seus crèdits tenien preferència sobre els crèdits exigits per les universitats, perquè eren crèdits que excedien o almenys igualaven el valor global de l'heretat i béns que havien rebut dels Agramunt. Aquesta reclamació seguí també un procés judicial i es van dictar dues sentències o provisions dintre de la causa relativa a les universitats de la vegueria i el censal de la Inquisició. Els Çanou van veure reconegut el seu dret a rebre 1.898 lliures sobre els béns Agramunt, diners que haurien de cobrar abans de fer efectius els pagaments reclamats per les universitats.

Malgrat aquest èxit, els Çanou no van quedar contents. Al·legaren tenir encara més crèdits sobre els béns Agramunt, sempre prioritaris sobre els de les

universitats, i com que els altres crèdits que seguien reclamant també superaven o almenys igualaven el valor dels béns Agramunt, ells continuaven amb el propòsit de no pagar res a les universitats de la vegueria per l'antiga fermaça firmada pel difunt Joan Agramunt. Van seguir, doncs, el seu particular plet contra les poblacions de la vegueria.

El Çanou que va agafar el màxim protagonisme en aquests enfrontaments amb les universitats segarrenques va ser Antoni Joan Çanou, precisament l'individu que es va casar amb la pubilla Francesca Agramunt i que va obtenir la plena possessió dels béns de la seva dona quan aquesta finà l'any 1681. De fet, però, ell mateix no va allargar gaire més, car va morir el 1683. Deixà vídua (s'havia tornat a casar) i com a mínim dos nens petits. Els nens quedaren sota la custòdia de la madrastra i de tutors. Aviat escarrabillats, i sens dubte ben assessorats, els joves Çanou decidiren seguir plantant cara a les universitats segarrenques i refermar el plet contra elles en el tema dels béns Agramunt. Malgrat faltar son pare, bé podem dir que els joves Çanou no es van arronsar davant les reclamacions d'aquelles universitats. La madrastra i altres responsables dels nois sens dubte tingueren molt a veure en aquesta fermesa familiar. Tot i les despeses i molèsties que el contenciós generava, els Çanou, amb una tenacitat evident, van mantenir aquella postura d'enfrontament durant anys, fins a acceptar finalment la concòrdia de l'any 1696, firmada ja per l'hereu adult de la casa.

Un repàs a la història dels Çanou durant el segle XVII

Puc realitzar una síntesi bastant acurada de la història d'aquesta família segarrenca instal·lada a Tàrraga per les profundes consultes que he realitzat en la documentació notarial i municipal de la capital urgellenca, així com també per la reconstitució familiar que ja fa anys vaig dur a terme sobre la parròquia (fitxes que van ser la base de la meva tesi doctoral). Per estalviar espai, no realitzaré una citació minuciosa de les diferents dades demogràfiques que a continuació aportaré. A l'època, el cognom de la família sovint era escrit en la forma Sanou.

Els Çanou provenien de Cabestany, un petit poble (només sis cases l'any 1685) caracteritzat pel seu aire medieval, situat al sud-oest de la Segarra, prop de Vilagrasseta i la Guàrdia Lada, a uns vuit quilòmetres de Cervera i a uns

dotze de Tàrraga en línia recta.¹² Algunes documentacions per nosaltres consultades també indiquen que estaven vinculats al poble de Torrefeta, a la Segarra central, entre Tarroja i Guissona, encara que no tenim clara la raó exacta d'aquesta vinculació; de fet, a Torrefeta hi havia uns Çanou que eren pagesos, i que podien ser parents dels Çanou de Cabestany-Tàrraga. Segurament els Çanou cabestanyencs eren bons propietaris agraris i tindrien negocis i considerables interessos censalistes. Sense anar més lluny, el 2 d'octubre de 1578, el poble de Portell creà un censal de 120 lliures de preu i 6 lliures de pensió anual a favor de Joan Çanou, pagès de Cabestany; i un Çanou de Cabestany apareix l'any 1618 en la llista municipal referida a pagaments de censals i violaris de la localitat de Granyena.¹³

Els Çanou del segle XVII semblen tenir en comú el costum de fer testaments aviat, en plena joventut o molts anys abans de la seva mort. Així, Joan Çanou, pagès de Cabestany, va fer el testament definitiu el 19 d'abril de 1627 (amb el rev. Macià Grau, prevere de la Guàrdia Lada); tot i això, el 1651 encara vivia; designà hereu universal el seu fill Jaume Joan Çanou, també pagès de Cabestany i més endavant mercader. Aquest Jaume Joan va fer el seu testament definitiu el 19 d'agost de 1633 (amb Francesc Joan Roca, notari de Santa Coloma de Queralt); així mateix, aquest individu va viure molts anys més; designà hereu universal el seu fill Antoni Joan Çanou, que va ser mercader i posteriorment ciutadà honorat de Barcelona, i que va viure a la vila de Tàrraga. Aquest Antoni Joan va fer el seu testament definitiu el 12 d'agost de 1681 (amb Josep Soler, notari de Tàrraga), dos anys abans de morir. La seva segona dona, Francesca Agramunt, el va fer el 10 de febrer de 1672 (amb Josep Soler, notari de Tàrraga), nou anys abans de morir.¹⁴

Antoni Joan Çanou, mercader de Cabestany, fill de Jaume Joan Çanou, també mercader, i de Maria, es va casar a Tàrraga el 20 d'abril de 1655. La noia que esposà era realment una nena, car només tenia 12 anys (aquests casaments de nenes eren relativament habituals a Tàrraga durant la postguerra dels Segadors, com ja he tingut ocasió de demostrar en altres treballs). Es tractava

¹² *Gran geografia comarcal de Catalunya*, volum 9, *La Segarra...*, pàg. 88.

¹³ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), quadernet solt (veure més endavant). BACH, Antoni: *Un poble de la Segarra. Granyena, Solsona, Arxiu Diocesà*, 1980, pàg. 48.

¹⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1680-1681*, f. 95v. N II 15, Josep Soler, *Manual 1669-1670*, f. 368.; *Manual 1680-1684*, fs. 180-183. AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1696-1697*, f. 753v.

d'Anna Maria Altissent i Pellicer, filla del Sr. Gaspar Altissent, mercader targarí, i de la Sra. Teresa Pellicer. El matrimoni Çanou-Altissent no va batejar fills a Tàrrega, tot i que va residir en aquesta vila, com prou ben demostrat queda pels diversos càrrecs que exercí l'Antoni Joan i per les abundants referències notariales que sobre ell apareixen en la documentació local. Per exemple, l'any 1659 era un dels curadors dels fills del difunt Jeroni Castelló; exercint aquella tasca, va vendre a deute a uns targarins 125 moltons.¹⁵

Ja convertit en ciutadà honrat de Barcelona, Antoni Joan Çanou va ser batlle de Tàrrega entre els anys 1662 i 1665. A nivell municipal, va tenir càrrecs com el de clavari ordinari o el d'elet de la concòrdia censalista, i va ser paer targarí en els exercicis 1659-60 (en el lloc tercer, quan encara era mercader), 1665-66 (en el lloc segon), 1670-71 (en el lloc primer), 1676-77 (en el lloc primer) i 1680-81 (en el lloc primer).¹⁶ Es va convertir en un dels prohoms més destacats de la Tàrrega de la segona meitat del segle XVII. També comprà terra al terme de la vila, formant una hisenda notable, segurament rebuda en part de la seva esposa targarina. Habità una bona casa a la part alta del carrer d'Agoders. Tot i haver-se establert a Tàrrega, no oblidà ni molt menys els seus interessos segarrencs: terres, ramats i censals. Per exemple, va posar plet al poble de Portell, que li devia un munt de pensions del censal creat l'any 1578 (plet començat a la cort del batlle de Portell i que després arribà a l'Audiència).

La seva primera muller, Anna Maria Altissent, va morir a Tàrrega el 26 de gener de 1667, quan feia poc que havia complert els 24 anys. Aleshores, Antoni Joan Çanou es va casar, en data que desconec, amb Francesca Agramunt, filla i hereva de Joan Agramunt, de Calaf. Aquest segon casament orientat a l'Alta Segarra demostra perfectament que els interessos i expectatives del personatge seguien en connexió amb la comarca on tenia les arrels. D'aquesta nova unió el ciutadà Çanou sí que va batejar fills a Tàrrega; en concret, quatre: en Joan (1674), en Josep (1676), una nena (1678) i una altra nena (1680). No sabem si va tenir més fills i els batejà en un altre indret (a Calaf, per exemple). Dels quatre fills que batejà a Tàrrega, els dos nens van arribar a adults, i el Joan

¹⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 13, Jacint Meià, *Manual 1658-1659*, f. 173. Cada moltó valia 3 lliures, de manera que el deute total ascendia a 375 lliures. Li van comprar aquells moltons Simeó Vallés (el gran) i Simeó Vallés (el menor), que devien ser pare i fill. El tracte es va fer el 19 d'agost de 1659. La meitat del deute es pagaria durant aquell mes i l'altra meitat seria satisfeta vuit dies després de Tots Sants.

¹⁶ FARRÉ, Miquel Àngel: «De l'endeutament municipal de Tàrrega i la recerca de solucions: la concòrdia de 1659», *Urtx*, núm. 4, 1992, ps. 118-119 i 121. Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega (AHCT en endavant), Fons Municipal de Tàrrega (FMT en endavant), *Llibre de consells 1670-1683, in extenso*.

va ser el seu hereu; no sabem la sort de les dues nenes. La muller Francesca Agramunt va morir a Tàrrrega el 4 de juny de 1681, sens dubte encara jove i potser de resultes dels problemes d'un nou embaràs, que no hauria acabat bé. Poc abans de la seva mort, Antoni Joan Çanou acceptà una concòrdia amb el poble de Mont-roig de Sió per un censal que els d'aquell lloc no li pagaven, motiu pel qual havia introduït plet a l'Audiència.¹⁷

El ciutadà Antoni Joan encara es va tornar a casar, en data que també desconec. Aleshores va esposar una dona de categoria: Maria Paula de Pocurull, senyora dels llocs i termes de Fonolles i la Corbella, a la Segarra més propera a Tàrrrega. Ella era la pubilla dels Pocurull, una important família del Palau d'Anglesola que havia adquirit els senyories esmentats i altres propietats.¹⁸ Maria Paula de Pocurull era també vídua, en concret del «magnífic» Bernat de Bru, cavaller que residí a la vila del Palau d'Anglesola. Tenia com a mínim dos fills d'aquest anterior marit, que duïen per nom Anton i Ramon.¹⁹ També va tenir descendència del Çanou. El 14 de gener de 1683, van batejar a Tàrrrega una filla del Sr. Antoni Joan Çanou, ciutadà honrat de Barcelona, i de la seva nova muller, la Sra. Maria Paula; li van posar els noms de Maria, Engràcia, Teresa i Teodora. Segons Bach, els Pocurull del Palau d'Anglesola van emigrar a Barcelona i a Tarragona.²⁰ En tot cas, durant la segona meitat del seixents la pubilla Maria Paula, casada primer amb el cavaller Bru i després amb el ciutadà Çanou, va romandre fermament vinculada a les terres urgellenques.

¹⁷ Estudio aquest contenciós censalista i la concòrdia del 1681 al meu article «Història d'un pagès de Mont-roig dels segles XVII-XVIII: Jaume Valls i Verdú (primera part)», *Coses Nostres*, separata *Monografies*, núm. 22, estiu 2002.

¹⁸ Almenys des del segle XVI, la família Pocurull es dedicava al comerç i a adquirir propietats i senyories. Durant els anys 1625 i 1627, consta que Joan Pocurull, pagès del Palau d'Anglesola, amb casa i hostal a Bellpuig, era senyor dels castells, llocs i termes de Fonolles i la Corbella, així com també de la Torre de la Sinoga (terme de Sant Martí de Maldà). L'any 1625, el seu procurador era el cerverí Joan Guiu, i el batlle que tenia a Fonolles era Joan Llorens. A la Corbella, però, la jurisdicció criminal i els privilegis de tallar llenya i pasturar eren de la vila de Tàrrrega. L'any 1634, la vídua Pocurull era la principal propietària de terra al terme del Palau d'Anglesola, amb 104 jornals. L'any 1644, en plena guerra dels Segadors, el senyor de Fonolles era R. Pocurull, que va jurar fidelitat al rei francès Lluís XIV. AHCT, FMT, *De instrumentis*, 1543-1629, fs. 156-157. BACH, Antoni: *Bellpuig i la seva antiga baronia al Pla d'Urgell*, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1972, pàg. 173. BERTRAN, Prim: *Notícies històriques del Palau d'Anglesola (segles XII-XVII)*, Lleida, IEL, 1981, ps. 43-44. BACH, Antoni: «Antics poblats i masies del baix Urgell», *Ilerda*, XXXIV, 1973, ps. 144 i 156. SALES, Núria: *Els segles de la decadència (segles XVI-XVIII)*, volum IV de la *Història de Catalunya* dirigida per Pierre Vilar, Barcelona, Edicions 62, 1989, ps. 372-373.

¹⁹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Llores, *Manual de capítols 1690-1697*, fs. 193v. i següents.

²⁰ *Bellpuig...*, pàg. 173.

²¹ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), quadernet solt que quan fou consultat per

Casat ja amb la Sra. Maria Paula i esperant la vinguda de l'última filla, durant l'estiu de 1682 Antoni Joan Çanou va acceptar una nova concòrdia censalista, llavors amb el poble de Portell, per tancar d'una vegada el llarg plet que tenia amb aquest lloc pel censal creat el 1578 i que els portellencs senzillament havien deixat de pagar. Fins aquell moment, li devien 371 lliures de pensions impagades (és a dir, més de seixanta pensions!). A més, el ciutadà Çanou també els reclamava que paguessin les despeses judicials que fins aquell moment havia tingut per l'esmentat plet, i que ascendien a 50 lliures i 10 sous. El comú i particulars de Portell deien que no podien fer front a aquella suma de 421 lliures i 10 sous, i que, havent de pagar-la íntegra i de cop, podrien veure's obligats a «aver de dexar ses cases». El domer i degà de Cervera, rev. Joan Arrufat, aconsellà la inevitable concòrdia, en què es rebaixaria la xifra a cobrar pel Çanou i, sobretot, els pagaments es farien gradualment, incloent la creació d'un altre censal per realitzar-los. Portell tenia per senyor el bisbe de Solsona i potser això expliqui la mediació del degà cerverí. La concòrdia es va registrar notarialment al mateix Portell, el dia 17 d'agost de 1682. Per part del poble, l'aprovaren els següents caps de casa: Jaume Farrés (batlle), Ramon Servalls (jurat), Josep Vendrell (jurat), Ramon Meià (dit de la Portella), Ramon Roca, Pere Joan Soler, Isidre Oliva (el gran), Isidre Oliva (el menor), Jaume Capcarrer (de la Portella), Josep Segués, Pere Joan Farrés, Ramon Vila, Jaume Font, Josep Llobet, Pere Soler, Josep Paulí i Ramon Totsants.

El contingut de la concòrdia de 1682 seguia més o menys la norma de l'època en aquests tipus d'avinences, tirant a afavorir el col·lectiu deutor. D'entrada, les dues parts renunciaven al plet, encara que es llegeix entre línies que el ciutadà Çanou no acabava de refiar-se que el poble complís totes les coses pactades. El deute que havia de pagar Portell es va rebaixar i es va fixar en 350 lliures, renunciant definitivament l'Antoni Joan als diners restants. Aquella quantitat es pagaria de la següent manera: 200 lliures, amb la creació d'un nou censal, amb una pensió anual de 10 lliures (censal que es podria quitar en quatre pagues); les altres 150 lliures, amb sis pagaments de 25 lliures anuals el dia de la Mare de Déu d'Agost, fent la primera paga el 1683 i la darrera el 1688. El censal original, el de les 120 lliures de preu, lògicament es mantenia vigent. Els de Portell, doncs, haurien de pagar dos censals: l'antic de 6 lliures de pensió i el que es creava aleshores de 10 lliures de pensió. Tanmateix, les pensions d'aquests dos censals només es pagarien any per altre, tal com ja es feia amb els altres censals carregats damunt del poble i que havien estat inclosos en la concòrdia general firmada amb els altres creditors censalistes; aquella

concordia general establia que l'any en què no es pagaven les pensions el poble havia de quitar algun o alguns censals, decidint a sorts quins serien, «per tot lo que importa la Annual pencio». Si els de Portell no complien, haurien de pagar els dos censals d'en Çanou cada any, com uns censals normals.

Perquè la concordia tingués més força, calia el decret del bisbe de Solsona, senyor del poble. De fet, Antoni Joan Çanou no la va voler firmar que no hi hagués aquest decret. I la cosa portà molt temps. El 2 de juny de 1683 (és a dir, nou mesos després de realitzada la concordia), el notari de Cervera que l'havia registrada va escriure a un notari de Solsona, Pere Màrtir Andreu, demanant-li que aconseguís el decret del bisbe solsonenc (que aleshores era fra Lluís de Pons). Aquesta autorització episcopal no es va produir fins al dia 27 de febrer de 1684. Quan el bisbe donà el seu vistiplau al tracte, Antoni Joan Çanou ja era difunt.

Aquesta concordia Çanou-Portell va poder funcionar. De fet, hi ha una nota al començament del document, afegida amb posterioritat, que indica que els dos censals foren quitats l'1 de juliol de 1698.²¹

Els primers anys vuitanta foren molt intensos i sens dubte difícils per a Antoni Joan Çanou. Va ser una etapa de crisi agrària i demogràfica a la zona, ell va perdre la seva segona dona, es va tornar a casar, va viure el moment culminant dels plets amb els pobles de Mont-roig i Portell, a banda del màxim enrenou amb els béns Agramunt de Calaf i el contenciós de les universitats de la vegueria de Segarra. A més, en aquests anys va ser tutor i curador dels nens Copons a Tàrraga, una tasca que li va portar força maldecaps. Potser massa atabalat per tantes coses, o més probablement víctima d'una de les malalties que agafaren molta intensitat aleshores a Tàrraga, va morir el 8 de setembre de 1683, deixant nens petits, una casa atacada per culpa de l'herència de Calaf i les reclamacions ja comentades, i una vídua que també tenia fills petits. Aquesta

mi era guardat al *Manual 1701-1702*. Es tracta d'una còpia de la concordia, enviada, juntament amb una carta explicativa, pel notari cerverí Montaner al seu col·lega de Solsona; la resposta d'aquest, informant de l'autorització episcopal, es va fer a la mateixa còpia, reenviada a Cervera. Foren testimonis de la firma dels portellencs tres persones del mateix indret: Felip Mestres i Francesc Meià, joves pagesos, i el rev. Josep Fustagueres, rector de la parròquia. L'any 1684, els testimonis de l'autorització feta pel bisbe de Solsona foren el prevere Josep Roca, que vivia a Solsona, i l'estudiant Josep Mascaró, de la mateixa ciutat. A destacar també que el document indica que Joan Çanou, pagès de Cabestany, que l'any 1578 creà el censal de 120 lliures, era l'avi de l'Antoni Joan; no seria en realitat un besavi?

²² AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, f. 59.

vídua, Maria Paula de Pocurull, va mantenir l'estat, va pujar els nens i va centrar-se a defensar els patrimonis reunits. De moment, hauria seguit residint bàsicament a Tàrraga, on la trobem l'any 1685, encara vídua de Çanou, i amb la referència que tenia un governador a Fonolleres, poble del qual era senyora.²²

A cal Çanou hi havia sens dubte força diners en aquella època, tot i la mort sobtada del cap de casa i malgrat la resistència a pagar en el plet de la vegueria de Segarra i les seves exclamacions que els béns Agramunt de Calaf estaven gravats per deutes. És indubtable que les propietats, negocis i rendes censalistes havien donat als Çanou de Cabestany-Tàrraga un bon coixí monetari. La família sempre havia estat molt interessada per posar diners a censal, i això és el que van fer els tutors i curadors dels nens Çanou, perfectes intèrprets de la tradició de la casa. Per exemple, en els anys 1686 i 1687, van col·locar una grossa suma de lliures en diversos censals a la vila de Calaf, iniciativa que diu moltes coses sobre les estratègies econòmiques i l'àrea d'actuació dels responsables dels petits Çanou, en nom dels quals foren creats aquells censals. El llistat és com segueix:²³

Núm.	Data	Preu	Pensió anual	Persones que agafaren els censals
1	10-12-1686	305 ll. - s.	15 ll. 5 s.	Antoni Ribera (el menor), de Calaf
2	14-12-1686	243 ll. - s.	12 ll. 3 s.	Joan Falip i Manuel Falip, pare i fill, pagesos de Calaf
3	30-12-1686	210 ll. - s.	10 ll. 10 s.	Joan Falip i Agustí Xapelli, pagesos de Calaf
4	30-12-1686	300 ll. - s.	15 ll. - s.	Joan Soler, espardenyer i <i>fornicularium</i> de Calaf
5	31-12-1686	379 ll. - s.	18 ll. 19 s.	Agustí Xapelli, pagès de Calaf
6	01-01-1687	200 ll. - s.	10 ll. - s.	Silvestre Soldevila, doctor, prevere de Calaf
7	02-01-1687	80 ll. - s.	4 ll. - s.	Joan Falip i Manuel Falip, pare i fill, pagesos de Calaf
8	21-11-1687	100 ll. - s.	5 ll. - s.	Antoni Ribera (el menor), de Calaf

Un dels tutors i curadors dels nens Çanou era Josep Cerveró, mercader de Cervera. Un altre, Francesc Flix, metge de Tàrraga.

El 12 de març de 1689, els tutors i curadors del jove Joan Çanou, hereu de la casa Çanou, van agafar a establiment un farraginar o pati per posar-hi femers situat al terme de Tàrraga, vora l'hort del convent del Carme i el camí del

²³ AHCC, FN, Cervera, N 1 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1696-1697*, fs. 747v.-751; *Manual 1703-1704*, fs. 492-492v. Els qui agafaren els censals van donar les següents fermances: per al censal número 1, Antoni Ribera (el gran) i Francesc Ribera; per al censal número 2, el rev. Bartomeu Falip, prevere de Calaf (antic rector de Calonge); per al censal número 3, Jaume Xapelli, pagès de Calaf; per al censal número 4, Ramon Solé, pagès de Calaf; per al censal número 5, Magí Casanoves, ferrer de Calaf; per al censal número 6, s'ignora; per als censals números 7 i 8, no n'hi havia (potser perquè eren de menor valor). Tots els censals foren registrats pel notari calafi Ermenegild Vidal.

Talladell. Feia mitja pórca. Atorgà l'establiment d'aquell pati el dit convent del Carme, a canvi d'un cens anual de 3 sous. En concepte d'entrada es van donar 5 lliures.²⁴

Potser la Sra. Maria Paula no es portava gaire bé amb el seu fillastre Joan, l'hereu de la casa Çanou. O potser aquest xicot era impetuós i de caràcter difícil. El fet cert és que el fill gran del difunt Antoni Joan va voler quedar alliberat de tutors en plena joventut (privilegi que fou concedit pel virrei i la Cancelleria)²⁵ i que es va casar el dia en què devia complir els 16 anys justos, amb una evident impaciència d'ingressar en la categoria adulta. Batejat el 5 d'abril de 1674, es va casar (per descomptat, a Tàrraga) el 4 d'abril de 1690. En l'acta del seu casament, apareix ja amb la categoria de ciutadà honrat de Barcelona, i indiquen que el seu difunt pare, Antoni Joan Çanou, havia estat de Torrefeta. La núvia venia de lluny: era la donzella Anna Riu, filla del metge Jaume Riu i de sa muller Anna, de Manresa. Mentre els pares del Joan ja feia anys que havien mort, els pares de la noia vivien tots dos. Aquesta tenia també com a mínim dos germans: Carles (futur metge) i Jaume (prevere).

Joan Çanou i Anna Riu no van batejar el primer fill a Tàrraga fins a les acaballes de l'any 1695. Podríem pensar que ella era també molt jove i que per això va trigar anys a tenir la primera criatura. Aquesta possibilitat és ben real, però en tot cas van tenir un fill abans del 1695, Joan Ignasi, a qui posteriorment trobem destacant de valent a Tàrraga. Aquest primer fill potser va ser batejat a Manresa o en un altre indret, i això demostraria que el jove matrimoni no va viure de manera permanent a Tàrraga durant els primers anys de la unió. De fet, però, va seguir bàsicament vinculat a la capital urgellenca, com la documentació local deixa entreveure. El 1694, per exemple, Joan Çanou ingressà al consell municipal de Tàrraga.

Els anys 1695 i 1696 foren importants per al jove ciutadà Joan Çanou, convertit en pare de família i en prohom targarí. L'hereu Çanou decidí tancar els embolics i contenciosos en què feia temps que estava posada casa seva. Buscà la via de la concòrdia, segurament cansat dels llargs plets.

²⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 19, Joan Àngel López i Espígol, *Esborrany 1687-1691*, folis sense numerar. L.I.LOBET, Josep M.: «Notícies del carrer Agoders de Tàrraga segons tres capbreus del segle XVIII», *Recerques Terres de Ponent*, VIII, 1985, pàg. 45. El tutor que agafà el protagonisme en aquell tracte va ser el metge Francesc Flix. Per part dels carmelites targarins, el seu prior, Àngel Ygosa. El cens es pagaria per la Mare de Déu de Setembre.

²⁵ PLANES, Josep M.: «Teresa Riera i Guardiola, targarina del segle XVII (segona part)», en premsa.

En primer lloc, concòrdia a nivell familiar. El 8 de desembre de 1695, Joan Çanou i son germà Josep, tots dos ciutadans honrats i tots dos residents a Tàrraga, van anar a cal notari. El cabaler Josep, que tenia aleshores 19 anys i que havia optat per la vida eclesiàstica, havia arribat a un acord amb son germà sobre els drets familiars que li pertocaven i la manera com es liquidarien, segurament després de tenses discussions. Va acceptar que el Joan pogués fer les vendes que considerés oportunes i va prometre que no s'oposaria a aquestes vendes. Va fer constar que tenia la intenció d'agafar la coadjutoria d'un canonicat a la catedral de la seu de Girona i que son germà Joan s'havia ofert a pagar-li totes les despeses del despatx de les butlles i dels vestits de cor, i que mentre durés aquella canongia li pagaria 200 lliures anuals per aliments i altres despeses. Amb aquests acords, absolia el seu germà Joan de l'obligació que havia establert son pare Antoni Joan Çanou en son testament i codicil d'alimentar-lo i pagar-li els estudis fins a l'edat de 25 anys. També l'absolia de donar-li el llegat de 400 lliures que establí sa mare Francesca Agramunt en el seu testament. Finalment, es donava per pagat i satisfet de qualsevol altra quantitat que li pogués pertànyer en l'heretat i béns del germà, tant per llegítimes com per altres drets. En definitiva, ho donava tot per cancel·lat. També cedia al seu germà Joan qualsevol suma de diners o drets que li poguessin pertànyer en la causa pia fundada pel rev. Andreu Çanou, canonge i sagristà de la seu de Girona.

La casa Çanou de Tàrraga no devia anar molt llarga de diners en aquell moment, perquè per pagar el despatx de les butlles apostòliques per a la coadjutoria del canonicat que havia de rebre el Josep, son germà Joan es va vendre —de manera perpètua—, aquell mateix dia 8 de desembre de 1695, una peça de terra. Es tractava d'una parcel·la de reg, campa, de 10 pórques, situada al terme de Tàrraga, a la partida de les Condals, i que era franca de cens i censal. Pertanyia a l'heretat de la casa. La comprà Josep Gili, calceter de Tàrraga. La parcel·la estava sembrada i l'esplet seria per al comprador (a excepció de la part que tocava al parcer). El preu va ser de 195 lliures, cobrades en efectiu. El cabaler Josep Çanou va aprovar i ratificar aquella venda, prometent que en el futur no la qüestionaria.²⁶

Aquell mes de desembre de 1695, trobem una referència a la Sra. Maria Paula de Pocurull, que aleshores vivia al Palau i que encara romanía vídua

²⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1694-1695*, quadernet 14, sense foliar (quan ho vaig consultar es trobava entre la documentació del notari targarí Galderic Soler). Les afrontacions de la parcel·la eren: a l'est, el camí de les Condals; al sud i a l'oest, terres de la Sra. Teresa Castelló i Pellicer; al nord, terres de Francesc de Perelló. El pare dels nois, el Sr. Antoni Joan Çanou, va comprar aquella parcel·la el 27 de març de 1677 a Baltasar Capdevila, de les Oluges.

d'Antoni Joan Çanou. La dama estava posada en plets a Barcelona. De fet, desplegava una notable activitat econòmica en aquesta època a la zona urgellenca, amb sovintejades aparicions a la documentació notarial.

Un altre tema que neguitejava el jove hereu Joan Çanou era el llegat que va establir en testament son difunt pare de donar cada any 10 lliures a la fàbrica de l'església nova de Tàrraga. Els Çanou havien anat pagant aquella suma, però a partir de l'any 1692 el Joan va deixar de fer-ho, perquè pretenia que li compensessin aquelles 10 lliures anuals amb les 90 lliures que volia cobrar dels administradors de la citada obra, al·legant que aquelles 90 lliures les havia pagades son difunt pare a nom d'aquella. L'enrenou estava servit, i després de quatre anys de discussions es va arribar a la inevitable concòrdia. Concretada el 13 de febrer de 1696, la concòrdia establia que l'hereu Çanou no hauria de pagar les 40 lliures que devia per les quatre pagues caigudes i que, cara al futur, quedaria alliberat del pagament de les 10 lliures anuals; de la seva banda, ell perdonava a l'obra de l'església el deute de les 90 lliures. A canvi de l'extinció de l'obligació de pagar les 10 lliures anuals, l'hereu Çanou pagaria a la dita obra 220 lliures; part d'aquesta quantitat la pagaria consignant a favor de l'obra de l'església targarina un deute que tenia amb ell Anton Desvalls i de Vergós, senyor del Poal (deute que, per cert, es preveia que podria costar de cobrar). Podria ser, emperò, que aquesta concòrdia hagués quedat en paper mullat, perquè una nota al marge del text, en el seu encapçalament, indica: "*non habuit effectum*".²⁷

Mentre estava embolicat amb aquestes concòrdies i ajustaments familiars, a Joan Çanou li va néixer un fill, a qui anomenaren Carles i que fou batejat a Tàrraga el 21 de desembre de 1695. Arribaria a adult i es convertiria en prevere i rector de la vila anys a venir.

El 23 de febrer de 1696, l'actiu Joan Çanou va comprar una casa amb corral al carrer d'Agoders de Tàrraga, la qual era situada al bell mig de dues cases que ja tenia la família allí. La hi va vendre el convent del Carme de Tàrraga, però amb clàusula que en part seria un establiment, amb un cens anual de 3

²⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1694-1695*, quadernet 14, sense foliar (quan ho vaig consultar, es trobava entre la documentació del notari targarí Galderic Soler). El deute que amb Joan Çanou tenia Anton Desvalls, senyor del Poal, era exactament de 122 lliures i 10 sous. Formava part d'un deute més gran, exactament de 1.670 lliures, que Anton Desvalls tenia amb el mateix Joan Çanou i amb un veler de Barcelona anomenat Miquel Negre (el qual sembla que tenia relació amb la vila de Bellpuig). En aquell deute també hi estava implicat el monestir de Montserrat.

sous, a pagar l'1 de febrer. El preu es fixà en 240 lliures, 140 de les quals en Çanou no les pagà, sinó que creà un censal a favor del convent de 7 lliures de pensió anual; 40 lliures més les va pagar llavors en efectiu; les altres 60 les quedà a deure i prometé donar-les el vinent Nadal (no les pagà fins a l'any 1700).²⁸ Òbviament, Joan Çanou comprà aquell immoble per ajuntar-lo als dos que ja tenia a cada costat, i fer així un conjunt de propietats urbanes compacte i unitari.

No sabem quina era en aquesta època la relació de Joan Çanou amb la seva madrastra Maria Paula de Pocurull i amb els germanastres Bru-Pocurull, que vivien al Palau d'Anglesola. Precisament, l'any 1696 un d'aquests germanastres de l'hereu Çanou va fer capítols matrimonials. Es tractava d'Anton de Pocurull i de Bru (observeu el canvi en l'ordre dels cognoms), que era donzell i que, com ja ha quedat dit, residia al Palau d'Anglesola. La noia triada per casar-se era la donzella Anna Maria Perelló i Cendra, filla d'un ciutadà honrat de Barcelona establert a Santa Coloma de Queralt (ja difunt aleshores) i neboda dels Perelló de Tàrraga. L'altre germanastre era Ramon de Pocurull i de Bru, donzell i doctor en Drets, que acabà essent prevere.²⁹

La concòrdia dels Çanou amb la vegueria de Segarra

Després d'anys de plets i embolics amb Torà, Calaf i les altres poblacions vinculades, per culpa del censal de la Inquisició i les obligacions que pertocaven als descendents dels fiadors, finalment es va arribar a un acord per tancar parcialment aquell desagradable contenciós. El jove hereu Joan Çanou, el principal protagonista de la concòrdia, ja havia practicat estratègies semblants per superar els conflictes que la seva casa havia heretat. Semblant desig de solució devien tenir els pobles de la vegueria. A més, continuar amb els plets causaria als pobles i a la família Çanou «gravissims gastos, danys y molesties». Els advocats aconsellaren l'avinença i al capdavall aquesta fou la via que s'imposà.

²⁸ AHCC, FN, Tàrraga, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1695-1696*, fs. 61-67. Foren testimonis Joan Valeta i Joan Ferrer, pagesos de Ribelles. Les afrontacions de la casa eren les següents: a l'est, una de les cases dels Çanou; al sud, el carrer d'Agoders; a l'oest, la casa principal dels Çanou; al nord, el corral d'aquesta casa principal. El convent del Carme havia obtingut la casa aleshores venuda per una sentència del 8 de novembre de 1695.

²⁹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 20, Antoni Lloses, *Manual de capítols 1690-1697*, fs. 193v.-201v. En el futur, l'Anton va ser senyor de Fonolleres i la Corbella. Pel que fa al Ramon, arribà a rector de Cubells.

La concòrdia es va enllestir el 23 de novembre de 1696 a la sala de la casa de Coletes (terme de Castellfollit, abadiat de Sant Benet de Bages). En representació dels diversos pobles de la vegueria, hi van ser presents aquests síndics:

- Josep Miralles, per la vila de Torà;
- Josep Vilaseca, per la vila de Calaf;
- Miquel Farrerich, per la vila de Castellfollit;
- Josep Roca, pel lloc de Pujalt;
- Jaume Joan Diumenge, per la vila d'Ivorra;
- Francesc Torres, per la vila de Tarroja;
- Magí Rossinés, pel lloc de Montfalcó Murallat;
- Joan Farrés, pel lloc de Ferran;
- Ramon Blanch, pel lloc de Vicfred;
- Joan Marsà, pel lloc de Fontanet;
- Pere Joan Ratera, pel terme de la Molsosa;
- Rafael Mas, pel terme de Calonge;
- Bernat Telles, pel lloc de l'Aguda de Torà.

No apareix cap representant directe de Mirambell. Aquest indret potser estava representat pel síndic de Calonge.

Seria interessant recollir dades sobre aquests tretze síndics i llurs famílies. Nosaltres no ho hem fet. Tenim una breu referència sobre el síndic toranès Josep Miralles, que era pagès; el 26 de juliol d'aquell mateix 1696, aquest individu, que era integrant del consell general de la vila de Torà, va participar en la venda a carta de gràcia a la comunitat de preveres toranesa del vint-i-dosè sobre tots els grans i vins que la gent de Torà colliria al terme de la vila o en altres termes.³⁰ D'altra banda, l'any 1688, apareix documentat un Josep Roca de Pujalt que era sastre.³¹ També consten algunes referències, tot i que indirectes, als Torres de Tarroja, els quals estigueren bastant relacionats amb les veïnes terres urgellenques;³² de fet, el cognom Torres era molt habitual a Tarroja; sense anar més lluny, el novembre de 1703 trobem tres caps de casa d'aquesta població que el portaven: Lluís Torres (batlle aleshores), Francesc Torres i Jaume

³⁰ Coberó, *op. cit.*, ps. 317-318. En aquella data, els cònsols de Torà eren Gaspar Huguet, Gil Blasi, Josep Rius i Celdoni Giribets, tots quatre pagesos.

³¹ AHCC, FN, Cervera, N 1 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1688 (30 de març - 29 de juny)*, document solt.

Torres, tots tres pagesos.³³ I de Miquel Farrerich, de Castellfollit de Riubregós, podem dir que era pagès i que tenia un oncle anomenat Pere Farrerich, el qual l'any 1704 era canonge de l'església de Santa Anna de Barcelona.³⁴

La concòrdia signada aquell 23 de novembre de 1696 entre el jove ciutadà Joan Çanou i els representants de les localitats de la vegueria de Segarra era bastant favorable a la vegueria. En essència, constava dels següents acords:

1) Per tot el que les universitats li exigien com a hereu i tenidor dels béns del difunt Joan Agramunt, el targarí Joan Çanou els donaria 1.950 lliures. Aquesta quantitat es faria efectiva en diversos terminis: 1.000 lliures per la vinent festa de Reis, 500 lliures per la festa de Reis de 1698 i 450 lliures per la festa de Reis de 1699. Els diners serien dipositats a la taula dels comuns dipòsits de Barcelona. Les universitats li firmarien àpoca dels ingressos efectuats. Com que Joan Çanou encara no tenia aleshores els 25 anys, renuncià expressament als drets que li pogués comportar ser menor d'edat.

2) Davant aquella promesa de pagament feta pel Çanou, els síndics de les universitats de la vegueria, per unanimitat,³⁵ van renunciar al plet que mantenien amb ell, anul·lant tots els actes i procediments de la causa, i en particular els de

³² Aquestes referències ja les trobem als primers decennis del segle XVII. Així, el 21 d'octubre de 1612, es va casar a Tàrraga un sastre de Tarroja que es deia Jaume Torres i que era fill de Pere Torres, sabater, i d'Isabel (ja difunts aleshores), tots de Tarroja. Esposà Caterina Vidal, una donzella de 19 anys que era filla de Llorenç Vidal, teixidor de lli, i de Joana (també difunts), tots de Tàrraga. El matrimoni residí a Tàrraga, on la Caterina va morir tot just dos anys després, el 28 d'octubre de 1614, quan tan sols tenia 21 anys. El sastre Jaume Torres, vidu, es va tornar a casar a Tàrraga, el 12 de setembre de 1621. La nova muller va ser Maria Soler, una donzella de 23 anys que era filla dels targarins Pau Soler, pagès, i Àngela (també difunts). Aquest nou matrimoni va tenir més èxit i duraria molt temps. Es va trencar l'11 de maig de 1653, que fou quan morí, sempre a Tàrraga, el sastre Jaume Torres, afectat de gota. La seva vídua Maria moriria a la mateixa vila el 14 de novembre de 1655, amb 57 anys d'edat. APT, *Llibre d'òbits-casaments-confirmacions-notes parroquials diverses 1605-1666*, fs. 7 i 20v., i reconstitució familiar.

Fent un salt en el temps, ens trobem l'any 1713 amb Miquel Torres, un fadrí pagès que residia a Castellserà però que procedia de Tarroja. Era fill de Ramon Torres, pagès de Tarroja, i de Teresa. El 3 de març d'aquell any, va esposar la donzella Teresa Çanou, filla de Francesc Çanou, sabater que vivia a Tàrraga, i d'Anna Maria. Els pares de la noia estaven vius; el pare del Miquel Torres, mort. Aquests Çanou sabaters establerts a Tàrraga no tenien relació amb els Çanou ciutadans honrats. El pagès tarroguenc Miquel Torres, que seguí residint a Castellserà, aviat va quedar vidu de la seva primera muller. L'1 de setembre de 1715 es va tornar a casar, novament a Tàrraga. Aleshores esposà Agna Maria Guardiola, una vídua targarina que anteriorment havia estat casada amb Anton Nogués, pagès de Tàrraga; era filla de Jaume Guardiola, també pagès de Tàrraga (i també difunt llavors), i de Cecília (viva). APT, *Llibre de casaments 1652-1733*, fs. 165 i 174v.

³³ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1702-1703*, fs. 851v.-852.

³⁴ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1703-1704*, f. 882.

segrest i embargament. El plet, però, seguiria pel que feia als descendents dels altres fermances, perquè aquell acord afectava només els Çanou i els béns Agramunt; així, les universitats podrien demanar als descendents dels altres fermances les restants quantitats pagades, tant per la propietat i pensions dels censals com per les despeses que havien tingut i que encara tenien; es reservaven també el dret a quedar-se la quantitat que el difunt Joan Sala havia dipositat a la taula de Manresa. Amb els Çanou, però, ja no hi hauria més demandes. A partir d'aquell moment, els Çanou podrien cobrar i rebre sense impediments les pensions i els fruits dels béns i drets que anteriorment els foren segrestats. També rebrien les 268 lliures i 15 sous que Pau Comas, pagès i batlle de Calaf, executor del segrest dels béns Agramunt, diposità a la taula de canvi de Barcelona en favor de la vegueria de Segarra el 21 d'abril de 1694.

3) Si en el futur les universitats pretenguessin rescindir aquella concòrdia i continuar el plet contra els Çanou, no podrien fer-ho que primer no restituïssin la quantitat pactada i pagada (en tot o en part) per aquests.

4) Joan Çanou prometia que en el futur no intentaria, ni per via judicial ni extrajudicialment, cobrar dels successors del difunt Joan Sala i dels successors dels altres fiadors la suma que ell s'havia compromès a pagar en la concòrdia. Per la part que li tocava, renunciava totalment a la causa entaulada.

Els testimonis de la firma de tots els participants en la concòrdia van ser:

- Josep Perpinyà, doctor en Drets domiciliat a Torà;
- Josep Castellanes, pagès de Fontanet;
- Ramon Terés, escrivent de Tàrraga, que de manera puntual va actuar en el lloc del notari que enregistrà l'acte.

Dels tres testimonis, coneixem bé l'escrivent targarí Ramon Terés. Poc després es convertiria en notari de la seva vila i seria un dels prohoms targarins més odiats i polèmics de la primera meitat del segle XVIII, per la seva acusada tendència botiflera i per uns discutidíssims comptes que va donar com a col·lector del cadastre local.³⁶

³⁵ Consta que primer van fer deliberació a la mateixa sala de la casa de Coletes, i que d'això en va quedar constància escrita al "llibre de les deliberacions fan dits sindichs en dita sala".

³⁶ PLANES, Josep M.: *La nissaga Jover de Tàrraga. Les primeres generacions (1649-1739)*, Tàrraga, Ajuntament de Tàrraga, col. «Natan Estudis», núm. 8, 1997, ps. 176-180, 189-192, 222-226 i 243. GONZÁLEZ, Gener / FARRÉ, Miquel Àngel: «Una destacada família de la Tàrraga de l'Antic Règim: els Terés», *Urtx*, núm. 6, 1994, ps. 99 i 101.

Emperò, qui més ens crida l'atenció dels tres testimonis és l'advocat toranès Josep Perpinyà. És probable que aquest individu actués d'assessor jurídic i conseller dels síndics de la vegueria, i potser el perfil final de la concòrdia amb Joan Çanou fou obra seva. La família Perpinyà era una de les més influents al Torà de la segona meitat del segle XVII i aquest prestigi explicaria que la gent de la vegueria confiés en el seu criteri i suport jurídic. Els Perpinyà s'haurien establert a Torà en la persona de Miquel de Perpinyà, natural de Guissona, el qual es va casar amb Maria Anna Xerquies, natural de Barcelona o de Torelló. Un fill d'aquest matrimoni fou Bartomeu de Perpinyà, donzell, el qual es va casar amb Maria Àngela Pedró, natural de Manresa. Bartomeu de Perpinyà, que trià sepultura sota l'orgue de l'església parroquial toranesa, va fer testament el 16 de gener de 1681. L'advocat Josep de Perpinyà va tenir una notable activitat pública a Torà durant els anys noranta del segle XVII. A través d'ell i d'una filla seva, els Perpinyà enllaçaren amb els Tristany d'Ivorra i amb els Nuix de Cervera.³⁷

El futur des Çanou

Després de firmar la concòrdia amb les universitats de la vegueria de Segarra, cosa que li va permetre alliberar els béns de l'herència Agramunt, el ciutadà Joan Çanou encarà el futur amb optimisme. Almenys en teoria, se li presentaven uns bons temps. Amb 22 anys, tenia dona i dos fills vius, havia arranjat els diversos embolics econòmics heretats de la família, disposava d'un bon patrimoni a Tàrrega (diverses cases i 40 jornals de terra),³⁸ i tenia a més el patrimoni Agramunt a Calaf i el patrimoni familiar de Cabestany. Una referència notarial del mes de novembre de 1698 indica que les terres que els Çanou tenien a Cabestany no havien de pagar l'onzè dels grans que s'havia imposat a aquell poble, perquè els qui hi tenien terres i no hi vivien no el pagaven.³⁹

³⁷ COBERÓ, *op. cit.*, ps. 54, 66, 127, 131-132, 140-141, 210-211, 282-283, 310, 371. Garganté/Mante-ca/Oliva, *op. cit.*, pàg. 65. A la tapa de pedra de la tomba triada per Bartomeu de Perpinyà hi ha gravat l'escut dels futurs barons de Perpinyà. Una Teresa de Perpinyà esposà un Pere de Tristany, mentre que Josep de Perpinyà es casà amb Rafaela de Tristany. Una filla de Josep de Perpinyà, Teresa, l'any 1738 maridà el cerverí Marià de Nuix i Gallart; una altra filla seva maridà el militar Diego Almansa, sergent del regiment de Sagunt.

³⁸ Almenys, això era el que tenien els Çanou a la vila l'any 1704, amb un valor patrimonial global de 5.329 lliures. AHCT, FMT, *Llibre de les estimes 1704*, f. 46v.

³⁹ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1697-1698*, fs. 1.474-1.476. El 28 de novembre de 1698, Cabestany arrendà l'onzè dels grans de la collita de 1699 a Antoni Joan Pont, pagès de la Guàrdia Lada, per 60 lliures.

D'altra banda, Joan Çanou podia tenir també propietats i interessos en altres indrets de la Segarra i fins i tot a la ciutat de la seva dona, Manresa. La zona urgellenca i segarrenca, després d'haver patit una certa crisi a mitjan decenni dels anys noranta, que havia fet trontollar una mica l'expansió demogràfica i econòmica de les últimes dècades del sis-cents, havia recuperat la tendència al creixement. L'època era bona per fer inversions i negocis, malgrat que de moment hi havia guerra amb França.

També calia obtenir poder i prestigi local, quelcom que sens dubte buscava el jove Çanou, que no podia acontentar-se només amb les rendes, collites i tractes econòmics. Ja havia ingressat al consell general de Tàrraga l'any 1694, convertint-se en un dels prohoms més joves de la vila. La primavera del 1697, va sortir escollit paer primer. Amb 23 anys, potser li arribava massa d'hora aquest càrrec de tanta responsabilitat, i més encara tenint en compte que li tocà ocupar-se de la vegueria de Tàrraga en alguna ocasió, per absències del veguer Epifani Berenguer. La conjuntura, per postres, era força delicada, amb la guerra contra França entrant en un moment culminant i un exèrcit enemic que s'havia proposat de conquerir Barcelona.

El jove paer Joan Çanou es comportà durant els primers mesos del seu càrrec amb una barreja d'esperit especulador i actuacions decidides. El juny del 1697, va comprar a carta de gràcia els fems dels bestiaris de la vila per un preu de 2.000 lliures, aprofitant-se que Tàrraga estava aleshores amb l'aigua al coll per poder pagar 70 soldats que li exigien per anar a socórrer una Barcelona que havia de ser imminentment assetjada pels francesos.⁴⁰ En el futur, es troben altres referències a l'interès dels Çanou per la ramaderia de la zona.

Aquell mateix mes de juny de 1697, es va registrar notarialment la revenda de set censals creats en els anys 1686-87 per diversos particulars de Calaf (en concret, els números 1, 2, 3, 4, 5, 7 i 8), i que fins aleshores posseïa Joan Çanou, com a hereu dels seus difunts pares Antoni Joan i Francesca. Per al jove ciutadà, aquella revenda equivalia a un quitament, amb la consegüent recuperació dels diners. De fet, la revenda ja s'havia produït, a la pràctica, unes setmanes abans. Els dies 24 i 25 de març de 1697, els calafins que havien de pagar els esmentats censals (Joan Falip, Agustí Xapelli, Joan Solé i l'adroguer Francesc Ribera, aquest darrer en tant que fill i hereu d'Antoni Ribera) van fer donació

⁴⁰ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 398v.-399 i també 403.

a la comunitat de priors, canonges i beneficiats de l'església col·legiata de Calaf del dret de lluir aquells censals. Uns dies després, el 29 de març de 1697, el prevere Bernat Vilaseca, doctor en Drets, síndic i procurador de l'esmentada comunitat, va dipositar a la taula de canvi de Cervera 1.639 lliures a favor de la família Çanou. D'aquesta quantitat, 1.617 lliures eren per la revenda dels set censals, mentre que les 22 lliures restants eren per la part corresponent a les pensions d'aquell any, fins aquella data. De manera oficial, el 26 de juny de 1697, Joan Çanou va reconèixer davant notari aquella revenda i transportació de set censals calafins en favor de la comunitat de priors, canonges i beneficiats de la mateixa vila de Calaf, fent rebut de les 1.639 lliures que li havien ingressat.⁴¹ Aquesta injecció econòmica pot explicar que Joan Çanou hagués comprat a carta de gràcia, aquell mateix mes de juny, els fems dels bestiaris targarins: la quantitat era important i s'havia d'invertir.

D'altra banda, el 24 de juliol de 1697, el nostre jove paer primer, que a més actuava com a veguer eventual, va tenir un incident amb una dama targarina, quan va anar a l'era d'aquesta juntament amb altres paers i prohoms per endur-se'n una part de la collita que estava batuda, ja que la dama no havia volgut pagar un tall que van crear a Tàrrega per donar els soldats a Barcelona; es posaren a discutir i la dama va etzibar una bufetada al Çanou, que reaccionà manant a la dona que quedés arrestada a casa.⁴²

Barcelona va caure en poder dels francesos, després aquests es retiraren i firmaren la pau amb la Monarquia Hispànica. Les coses es van anar calmant. De cara al final de l'any 1697, la màxima preocupació del ciutadà Joan Çanou degué ser el nou embaràs de la seva esposa. Coincidint amb el canvi d'any, aquesta infantà un nen, que fou batejat a Tàrrega el 2 de gener de 1698 i a qui posaren per nom Josep.

Pocs mesos després, en concret el 25 de maig de 1698, Joan Çanou va fer testament, amb el notari targarí Francesc Colom. De fet, no era el primer

⁴¹ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1696-1697*, fs. 747v.-755v. Foren testimonis del registre de la revenda el notari cerverí Cristòfol Nuix i Compte, i l'escrivent cerverí Ambròs Copons. Les 1.617 lliures ingressades per la comunitat de priors, canonges i beneficiats de Calaf a favor de la família Çanou tenien la següent procedència: 1.444 lliures, de la fundació de sufragis feta l'11 de març d'aquell any per Gabriel Cases, prevere i beneficiat d'aquella comunitat; i 173 lliures, de la fundació de sufragis feta el mateix 11 de març d'aquell any per Joan Rius, Macià Rius i Jaume Joan Rius, de Calaf.

⁴² AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 401v.-402v. Planes, «Teresa Riera i Guardiola... (segona part)», en premsa.

testament que ordenava, perquè consta que ja n'havia enllestit un altre abans, amb el notari targarí Joan Àngel López i Espígol, testament que quedà revocat pel que aleshores feia. Un comportament una mica sorprenent, perquè el prohom tot just tenia 24 anys; a més, declarava que es trobava sa. Potser la seva salut, tot i ser bona en aquell moment, era en general una mica delicada; això l'hauria pogut impulsar a deixar enllestits els seus afers, preveient la possibilitat d'una malaltia futura, i més tenint en compte que ja tenia tres fills barons. Fos per aquest motiu o fos per un altre, en tot cas queda clar que seguia mantenint-se el tradicional costum de la família Çanou de testar aviat.

No coneixem res de concret del primer testament que havia fet el ciutadà Joan Çanou, ni tan sols la data, perquè del notari targarí Joan Àngel López i Espígol no s'han conservat els testaments que enregistrà. Això fa que encara agafi per a nosaltres més importància el segon testament, que sí que tenim a l'abast.

Detinguem-nos, doncs, a analitzar aquest segon testament de l'inquiet Joan Çanou. Per començar, el jove testador va designar quatre marmessors:

- el Dr. Jaume Riu, rector d'Anglesola, que li era cunyat;
- son germà Josep Çanou, canonge de Girona;
- Anna Riu, la muller;
- sa germana (en realitat, germanastra) Teresa Çanou, que estava casada amb el Dr. Carles Perera, de Manresa (aquesta Teresa Çanou devia ser la noia nascuda el mes de gener de 1683, filla del difunt Antoni Joan Çanou i de la tercera dona d'aquest, Maria Paula de Pocurull, i s'hauria casat essent encara una nena).

Un cop mort, Joan Çanou volia ser enterrat a la capella del Roser i que li diguessin 300 misses baixes resades a la parroquial de Tàrrega i 25 més en cadascun dels convents de la vila. I llegava 10 lliures a la congregació dels Dolors de Maria Santíssima, per a qüestions d'ornament. A més, son hereu tindria obligació de comprar cada any dotze ciris de mitja lliura cadascun i fer-los cremar els dotze diumenges tercers en un salamó davant l'altar major.

Als seus cabalers Carles (de 2 anys llavors) i Josep (de pocs mesos) els llegava per drets de llegítima paterna i materna 600 lliures a cadascun, que rebrien quan es casessin o rebessin algun benefici eclesiàstic. Si el benefici era conventual, només en rebrien 300. A més, l'hereu de la casa els hauria de sustentar i pagar-los els estudis fins a l'edat de 24 anys. Si volguessin ser doctors, a més d'aquest llegat tindrien dret a altres béns de la casa (que no especifica).

El testador no tenia nenes en aquell moment, però si en el futur en tenia, els fixava un dot, en el cas que es casessin, de 1.100 lliures a cadascuna, a més de la roba i altres coses habituals. En el cas que volguessin ser monges, els llegava 100 dobles a cadascuna per pagar-los l'ingrés en religió.

Sa muller Anna quedaria usufructuària de tots els béns de la casa, mentre romangués vídua.

Designava hereu universal el seu fill gran Joan Ignasi (que llavors era encara un nen de pocs anys). Si aquest no deixava descendència legítima, l'hereu seria el fill segon, Carles. Si aquest tampoc no deixava descendència legítima, l'hereu seria el fill tercer, Josep. Si aquest tampoc no deixava descendència legítima, l'hereu seria el següent fill mascle, si és que el Sr. Joan en tenia més. Si tots els fills mascles morien sense deixar descendència, l'herència aniria a la primera filla que el Sr. Joan pogués tenir. Si aquesta tampoc no deixava descendència, l'herència passaria successivament a totes les altres filles que pogués tenir. Si tampoc no hi havia cap filla que deixés descendència, l'hereva seria aleshores la seva germanastra Teresa Çanou, muller del Dr. Carles Perera de Manresa.

Si l'hereu era un fill del Sr. Joan i aquest es feia religiós, quedaria privat de l'herència, la qual passaria al següent fill. Aquesta obsessió per evitar que l'herència recaigués en un familiar que optés per la vida religiosa explica que el testador no tingués en compte la possibilitat de fer hereu el seu germà Josep.

Admetent la contingència de morir jove, el Sr. Joan va designar curadors per als seus fills. Aquests curadors serien:

- sa muller Anna Riu;
- son cunyat Carles Riu, doctor en Medicina de la ciutat de Manresa;
- el seu altre cunyat Carles Perera, doctor en Drets de la mateixa Manresa;
- el seu altre cunyat Jaume Riu, rector d'Anglesola;
- son germà Josep Çanou, canonge de Girona.

El testament, breu, concís i clar, no tenia més contingut. Fou fet i firmat a l'estudi del notari Francesc Colom.⁴³ Aquest testament, al capdavant, no seria

⁴³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 16, Francesc Colom, *Testaments 1678-1700*, quadernet de dos folis. Van ser testimonis el rev. Josep Vila, prevere i beneficiat de la parroquial targarina, i Albert Torrents, espardenyer de Sanatija però resident a Tàrraga. Consta que aquests dos testimonis van ser demanats pel mateix testador.

encara el definitiu, perquè el jove prohom en faria un altre en el futur.

El ciutadà Joan Çanou ja no va tenir més fills mascles, però sí dues nenes. La primera va ser batejada a Tàrrega el 14 de desembre de 1700, amb els noms de Maria, Antònia, Teresa i Ignàsia. No en sabem l'esdevenidor.

El prohom no va tornar a sortir escollit paer ni va gaudir d'altres càrrecs d'importància. De fet, no va tenir temps de fer gran cosa més a la vida, perquè se n'anà d'aquest món poc després. Les seves sospites d'una mort prompta es van acabar complint. Joan Çanou va traspasar el 22 d'agost de 1702, quan tot just tenia 28 anys. Uns dies abans, el 15 d'agost del mateix any, va tornar a fer testament, llavors amb el notari targarí Antoni Lloses.⁴⁴ No disposem d'aquest testament definitiu, perquè del notari Antoni Lloses no s'han conservat els testaments que enregistrà. Així, doncs, Joan Çanou havia viscut fent-ho tot molt ràpid i bé podem dir que deixà el món dels vius amb la mateixa «precipitació». Per fer més traumàtica aquella mort, la seva dona estava aleshores embarassada. La Sra. Anna va fer el cor fort, es cuidà i deslliurà una nena pocs mesos després, la qual fou batejada a Tàrrega el 20 de gener de 1703. Li posaren els noms de Francesca, Anna i Antònia. No en sabem l'esdevenidor.

La vídua de Joan Çanou no es va tornar a casar i conservà la viduitat gairebé trenta anys.

El 1704, la vídua Anna va rebre els diners d'un censal de Calaf que fou quitat i ràpidament els va col·locar en un altre censal. Ho va fer actuant com a usufructuària dels béns del seu difunt marit i com a tutora i curadora dels seus fills. En aquella nova creació de censal tingué el suport dels altres tutors i curadors que el Sr. Joan havia designat en son últim testament; ara la documentació ens aclareix quins eren aquests altres tutors i curadors, els definitius:

- Josep Çanou, doctor en Drets i canonge de l'església de Girona (germà del difunt Sr. Joan);
- la Sra. Anna, vídua de Jaume Riu, metge de Manresa (la sogra del difunt Sr. Joan);
- Carles Riu, metge de Manresa (cunyat del difunt Sr. Joan);
- Josep Riu, clergue de Manresa.

⁴⁴ LLOBET, art. citat, pàg. 45.

Notem, per cert, dos canvis en relació amb els tutors designats en el testament del 1698. Va fer totes aquelles gestions censalistes el prevere i beneficiat targarí Pere Joan Armengol, procurador designat per tots els tutors. El censal quitat era de 200 lliures de preu i 10 lliures de pensió anual. Havia estat creat l'1 de gener de 1687 i el pagava el prevere calafí Silvestre Soldevila. El 9 de gener de 1704, aquest Silvestre Soldevila, prevere i prior de la comunitat de Calaf, va traspasar el censal a la dita comunitat. El 12 de febrer de 1704, Josep Vila, prevere i canonge de Calaf, síndic i procurador de la comunitat calafina, va ingressar a favor de la família Çanou 211 lliures, 4 sous i 6 diners a la taula de canvi de Cervera. D'aquesta quantitat, 200 lliures eren en concepte de quitació del censal creat l'any 1687; la resta, és a dir, 11 lliures, 4 sous i 6 diners, eren el pagament de pensions degudes (una pensió i la porció d'una altra). El 24 de juliol de 1704, el beneficiat targarí Armengol, procurador dels tutors i curadors Çanou, va fer registrar notarialment la quitació del censal i la rebuda dels diners. Acte seguit, amb aquells diners va crear un nou censal favorable als Çanou. Agafà aquell nou censal, també de 200 lliures de preu i 10 lliures de pensió anual, Andreu Partagàs, pagès de Manresa.⁴⁵ La renda censalista havia esdevingut una prioritat per als Çanou targarins i els parents de Manresa també compartien aquesta estratègia econòmica.

Durant la guerra de Successió i la immediata postguerra, sembla que la vídua Anna se n'anà a viure (amb els seus fills) a Manresa, buscant la protecció dels familiars d'aquella ciutat. L'any 1716, al cens de població de Tàrraga la família Çanou no apareix, i a la part del cadastre consta que la vídua Anna vivia a Manresa. Va acabar, això sí, tornant a Tàrraga, perquè amb una lletra afegida de color més negre van indicar que totes les seves cases s'havien de posar en l'indret dels qui efectivament habitaven a la vila. A més, els seus fills van plantejar el seu futur professional a la capital urgellenca.

Al cadastre del 1716, la vídua i els hereus de Joan Çanou apareixien en possessió de quatre cases al carrer d'Agoders de Tàrraga, les quatre tocant-se,

⁴⁵ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1703-1704*, fs. 490-496. Foren testimonis de l'acte notarial de quitació de l'antic censal i de l'acte notarial de creació del nou els cerverins Ramon Bergadà, doctor en Drets, i Cristòfol Nuix i Compte, notari. La procura al prevere Armengol feta per la Sra. Anna Riu, vídua de Çanou, fou registrada el 18 de juliol de 1704 pel rev. Francesc Riu, prevere, doctor en Drets, notari i rector d'Allella; la del canonge Josep Çanou fou registrada el 15 de juliol de 1704 per Ramon Vila, notari de Girona; la de la Sra. Anna, vídua de Riu, i la del seu fill Carles Riu fou registrada el 21 de juliol de 1704 per Isidre Vendranes, notari de Manresa; i la de Josep Riu fou registrada el 18 de juliol de 1704 pel ja esmentat Francesc Riu, notari i rector d'Allella.

una a continuació de l'altra. Eren a la part alta del carrer, a la banda dreta tot baixant. La més gran, amb corral al darrere, era habitada aleshores pel prevere Benet Escrivà, que no en pagava cap lloguer. Les altres cases eren més petites, i totes estaven també ocupades; una, pel prevere Salvador Valls, que la tenia llogada per 4 lliures l'any; una altra, per Francesc Pujol, parcer dels Çanou, que l'habitava sense pagar res; l'última, pel prevere Jaume Ferrer, que la tenia llogada per 5 lliures l'any. El valor d'aquests immobles –sens dubte, computat a la baixa– era respectivament de 550, 100, 100 i 120 lliures.

D'altra banda, l'any 1716 la vídua Anna i els hereus Çanou posseïen al terme de Tàrrega una era i quatre peces de terra, per a un total de 31 jornals (40 jornals en una primera estimació, que potser era la més fidedigna). Destacava una gran parcel·la plantada de vinya a l'horta, així com una enorme parcel·la de secà que era mig camp i mig plantada de vinya. Tenien donades les terres a mitges i, com ja ha quedat dit, el seu mitger era el targari Francesc Pujol. Amb lletra posterior a la de les anotacions de 1716, van posar també a nom seu una porció de 2 jornals d'una parcel·la camp de l'horta targarina.

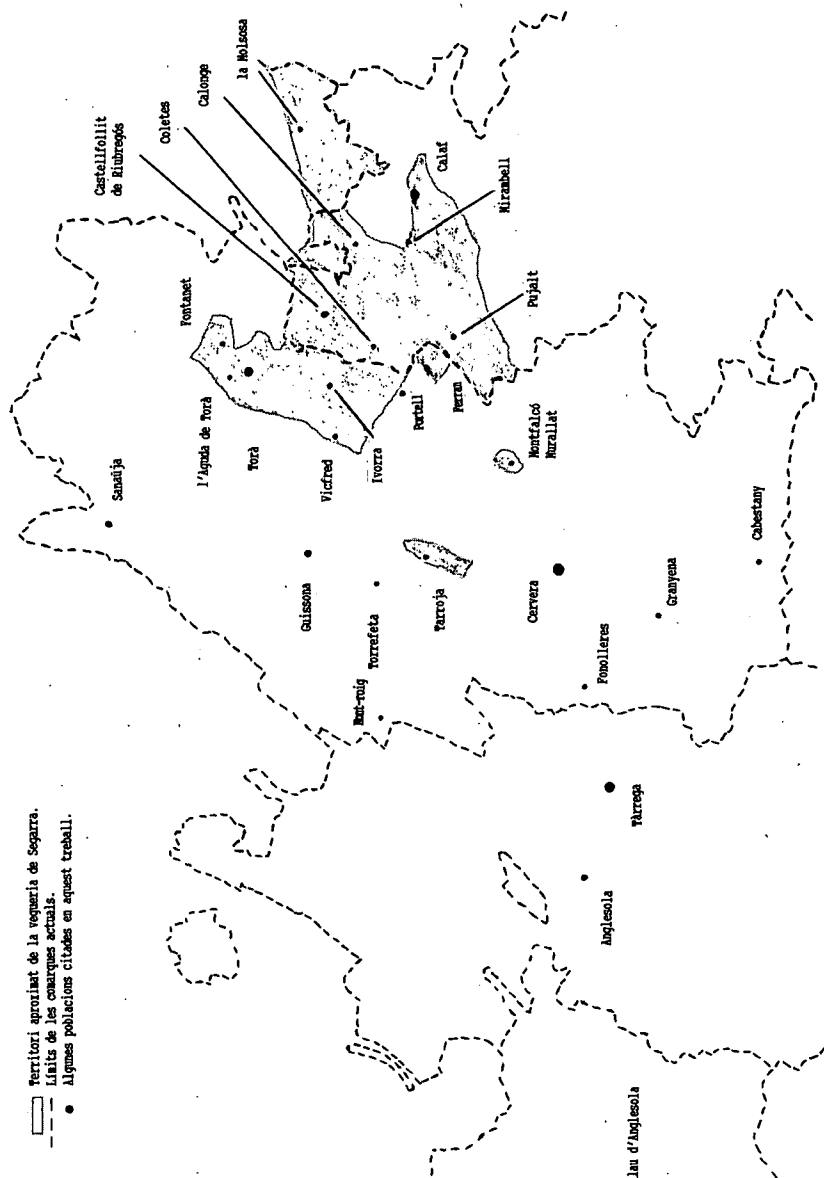
A més, l'any 1716 van consignar que els hereus de Joan Çanou rebien 74 lliures anuals sobre els fems dels corrals de bestiar de Tàrrega, i 205 lliures, 8 sous i 4 diners de pensions censalistes.⁴⁶

El notable patrimoni que tenien els Çanou a Tàrrega es veuria incrementat amb el que tindrien també a Calaf, Cabestany i potser àdhuc en altres indrets. No hi ha dubte que es tractava d'una família força important a nivell de les terres lleidatanes en aquella època i que havia pogut resistir bé la sobtada mort del cap de casa i l'impacte de la guerra de Successió. Amb l'ajuda dels parents de Manresa, és clar.

Definitivament resituats a Tàrrega, els Çanou van destacar de valent durant el segle XVIII, ben adaptats al règim borbònic i al tarannà agrari, comercial i formalista de la vila urgellenca. No degueren oblidar els seus interessos a la Segarra, encara que aquest és un aspecte de la seva història particular que s'hauria d'estudiar millor. La Sra. Anna Riu, vídua de Çanou, va morir a Tàrrega el 24 de març de 1731. El seu hereu Joan Ignasi, que va ser advocat però que

⁴⁶ AHCT, FMT, *Llibre del cadastre 1716*, fs. 102v.-103v., 229v., 236, 244-244v., 275v.-276. En aquest cadastre consta que una vídua Çanou (de nom Anna Maria) va posseir una petita casa al carrer Major de Tàrrega, valorada únicament en 70 lliures, i que la va habitar. L'anotació, però, apareix esborrada. A més, sembla que aquesta vídua Çanou no era la vídua del ciutadà Joan Çanou, sinó del sabater Francesc Çanou.

bàsicament degué viure de rendes i lluint el seu títol de ciutadà honrat de Barcelona, va morir el 18 d'abril de 1752, quan rondaria la seixantena. El cabaler Carles, que va ser prevere, va esdevenir rector de Tàrraga, càrrec que ostentaria durant molts anys, fins a morir el 30 d'agost de 1769, als 73 anys; també fou degà.



La continuïtat de la nissaga Çanou a Tàrrega va assegurar-la l'hereu Joan Ignasi, botifler destacat de segona fornada i personatge molt important a nivell local fins que va morir. Conservà el conjunt de les quatre cases contigües a la part alta del carrer d'Agoders.⁴⁷ Va ser sis vegades regidor de la vila: el 1726 (regidor segon), el 1730 (regidor primer), el 1732 (regidor primer), el 1736 (regidor primer), el 1740 (regidor primer, desplaçat del càrrec per un regidor vitalici) i el 1746 (regidor primer). Es va casar amb Maria Àngela Bordons. El matrimoni va batejar quatre fills a Tàrrega entre els anys 1733 i 1737: Anna (30-7-1733), Josepa (19-3-1735), Josep Ignasi (19-5-1736) i Carles (9-11-1737). La filla segona i el fill quart van morir, amb pocs dies de diferència, pel febrer de l'any 1739, quan eren força petits, segurament a conseqüència d'una epidèmia de verola que va fer estralls a la vila. Els altres dos fills van sobreviure. La gran, Anna, es va casar l'any 1774, ja gran, amb Josep Anton de Perelló.⁴⁸ L'hereu, Josep Ignasi, va mantenir la importància dels Çanou a Tàrrega durant la segona meitat del segle XVIII.⁴⁹

⁴⁷ L'any 1751, encara les posseïa. Llobet, art. citat, ps. 33 i 45.

⁴⁸ ESPINAGOSA, Jaume: «Cal Perelló de Tàrrega, segons un inventari del 1808», *Urtx*, núm. 3, 1991, ps. 75, 77 i següents.

⁴⁹ Un incident municipal en què es va veure implicat l'any 1785 i les actituds polítiques posteriors que adoptà ho podeu trobar explicat a PLANES, Josep M.: «Tensions municipals a la Tàrrega de finals del XVIII», *Nova Tàrrega*, núm. 2.232, 19 de desembre de 1987, sense paginació.